

GIDS-gemeenten die de JOGG- aanpak & GIDS combineren

Notitie versie 1.0 | September 2016

Door

Frea Haker
(Gezond in...)

Eveline Koks
(Jongeren Op Gezond Gewicht)

Anneke Meijer
(Coördinatie Gezond Gewicht Fryslân & Regionale coördinator Friese JOGG gemeenten & GIDS coördinator Gemeente Smallingerland)

**jongeren op
gezond gewicht**

Aanleiding

Een aantal GIDS-gemeenten heeft ervoor gekozen om de GIDS-middelen (deels) in te zetten om aan de slag te gaan met de JOGG-aanpak. Zowel adviseurs van Gezond in... als die van de JOGG-aanpak krijgen regelmatig vragen hoe de doelstelling van GIDS voor een deel bereikt kan worden via de lokale JOGG-aanpak en/of hoe de JOGG-aanpak benut kan worden om de doelstellingen van GIDS te bereiken. In deze notitie gaan we in op de raakvlakken tussen de JOGG-aanpak en GIDS en geven we informatie die kan helpen om de JOGG-aanpak binnen de lokale aanpak gezondheidsachterstanden vorm te geven.

Hoe verhouden JOGG-aanpak en GIDS zich tot elkaar?

JOGG-aanpak

Jongeren Op Gezond Gewicht streeft naar een samenleving waarin alle kinderen en jongeren wonen, leren, recreëren en werken in een gezonde omgeving met aandacht voor een gezonde leefstijl. Door middel van de JOGG-aanpak werken publieke en private partijen (onder de paraplu van de gemeente) structureel en integraal samen; zij richten zich op omgevingen waar jongeren veel verblijven. Al meer dan 109 gemeenten zetten de JOGG-aanpak in.

Een gemeente wordt JOGG-gemeente na een collegebesluit van B&W. Gemeente en Jongeren Op Gezond Gewicht gaan een samenwerking aan voor 3 jaar waarbij de gemeente jaarlijks een fee betaalt. De gemeente stelt een JOGG-regisseur aan voor minimaal 16 uur per week en een beleidsambtenaar voor 4 uur per week. De JOGG-gemeente krijgt advies en begeleiding bij de lokale implementatie van de adviseur JOGG-aanpak, coach en experts, kennisdeling via trainingen, regiobijeenkomsten en kan gebruik maken van tools en materialen.

GIDS & Gezond in...

Het terugdringen van gezondheidsverschillen is een van de hoofdprioriteiten van het Nationaal Programma Preventie. Immers mensen met een lage opleiding overlijden 7 jaar eerder en ervaren zelfs 19 minder gezonde levensjaren dan mensen met een hoge opleiding. Via de decentralisatie-uitkering Gezond in de Stad (GIDS) ontvangen 164 gemeenten vier jaar lang middelen om een impuls te geven aan een integrale aanpak. Bij het aanvaarden van de GIDS-middelen verbinden gemeenten zich aan het inzetten op een integrale aanpak gezondheidsachterstanden. Voor een duurzame aanpak is het van belang dat initiatieven ondergebracht worden in regulier beleid en financiering. Het stimuleringsprogramma Gezond in... stimuleert deze ontwikkeling bij gemeenten.

Gezond in... wordt uitgevoerd door Pharos en Platform 31 met financiering van het ministerie van VWS.

Het programma is gericht op de aanpak van de dieper liggende oorzaken van gezondheidsverschillen.

Op hoofdlijnen is de filosofie van Gezond in... als volgt samen te vatten:

- **geen traditionele gezondheidsbevordering op leefstijl maar een brede integrale aanpak** Gezond in ... stimuleert een procesgerichte, samenhangende aanpak in buurt of wijk met een actieve rol voor de burger zelf. Een aanpak gericht op vijf sporen:
 - gedrag & vaardigheden
 - gezonde fysieke omgeving
 - gezonde sociale omgeving
 - goede en toegankelijke zorg
 - participatie.

Waarbij onder meer bestuurlijk draagvlak een belangrijke voorwaarde is voor succes.

- **gedeelde verantwoordelijkheid gemeenten en rijk; gemeenten hebben de regie**
 - **andere manier van kennis delen: geen blauwdrukmodel**
- Gezond in... adviseert niet vanuit een blauwdruk maar gaat uit van de vraag en lokale situatie van gemeenten zelf. Hun situatie is immers verschillend: sommige gemeenten zijn al veel langer bezig met de aanpak van gezondheidsachterstanden, anderen beginnen net. Gemeenten en wijken hebben daarnaast allemaal hun eigen context, problematiek, samenstelling van de bevolking, lopende initiatieven en energie: waar zitten de kansen? Bereiken we onze doelgroepen? Waar kunnen we nog meer doen? Allemaal belangrijk om een lokaal goed passende aanpak van gezondheidsachterstanden te ontwikkelen of te versterken.

Om gezondheidsachterstanden duurzaam terug te dringen is dus een brede aanpak nodig vanuit meerdere domeinen en met een lange adem. Gemeenten die met GIDS-middelen de JOGG-aanpak financieren moeten er rekening mee houden dat het inzetten op jongeren en gezond gewicht té beperkt is om gezondheidsachterstanden duurzaam aan te pakken. GIDS noodzaakt de gemeenten kritisch te kijken naar hun lokale JOGG-aanpak. De punten hieronder bieden houvast bij discussie over dit thema en het maken van lokale plannen en doelen.

Overeenkomsten, verschillen en kansen tot versterking

Beide programma's zetten in op een integrale aanpak

Zowel de JOGG-aanpak als Gezond in... gaan uit van een integrale aanpak vanuit meerdere beleidsdomeinen. Het feit dat de JOGG-aanpak uitgaat van 5 pijlers en GIDS van 5 sporen en 8 pijlers, kan wat verwarring opleveren. Laten we ons niet blindstaren op deze modellen, want beide programma's hebben eenzelfde onderliggende boodschap: **om duurzame resultaten te bereiken is een brede aanpak nodig**. Jongeren Op Gezond Gewicht en Gezond in... benoemen ook een aantal dezelfde pijlers (succesfactoren), namelijk: bestuurlijk draagvlak, publiek-private samenwerking, sociale marketing en monitoring en evaluatie. Bij beide wordt ook de verbinding van preventie en zorg en fysieke omgeving benadrukt.

Bij de JOGG-aanpak als pijler, bij GIDS als twee van de vijf sporen. De Gezond in... aanpak richt zich op een aantal extra sporen, zoals participatie en sociale omgeving, die door de wisselwerking tussen lage SES en gezondheid van belang zijn voor de lokale aanpak.

JOGG-aanpak en Gezond in... als lokale beweging

Zowel de JOGG-aanpak als Gezond in... gaan uit van een procesmatige en samenhangende aanpak waarbij ontstane werkwijzen en interventies zoveel mogelijk worden geborgd. Het bouwen van een netwerk en creëren en vasthouden van energie passen bij beide aanpakken.

Doelgroepen

De aanpak gezondheidsachterstanden (GIDS/Gezond in...) richt zich vaak specifiek op de groep lager opgeleiden of lage sociaaleconomische status (SES). In de lokale aanpak gericht op het terugdringen van gezondheidsachterstanden staat de analyse en de rol van de inwoners centraal. Wat doet er voor hen toe? Wat zijn de knoppen om aan te draaien? Verschillende thema's en doelgroepen kunnen dan in beeld komen. Denk aan gezinnen in armoede, denk aan eenzaamheid bij ouderen, denk aan een buurt waar overlast is. Ook overgewicht kan een thema zijn.

JOGG richt zich op het realiseren van meer kinderen op gezond gewicht. Daarbij kiezen JOGG-gemeenten vaak voor die buurten waar de problematiek het grootst is en dat is in wijken met relatief veel mensen met lage SES. Binnen de lokale JOGG-aanpak steken gemeenten vaak in op meerdere leeftijdsgroepen.

Als we de doelgroepen van beide programma's overzien, dan is er overlap waar het kinderen en jongeren in verschillende leeftijdsgroepen betreft en lage SES in combinatie met de brede opvatting van gezondheid.

Kansen voor verbinding en verbreding doelgroep en thema's

De integrale aanpak en het netwerk dat wordt opgetuigd in het kader van de JOGG-aanpak kan vervolgens uitstekend benut worden voor meer doelgroepen en voor andere thema's dan alleen de aanpak van overgewicht van jongeren. Doordat er bij de JOGG-aanpak verbindingen worden gelegd tussen beleidsdomeinen, kunnen ook andere thema's makkelijker besproken worden. Er kan meegelift worden op de al aanwezige energie en de menskracht. Andersom kan een netwerk en aanpak vanuit GIDS/Gezond in... een vliegwiel zijn voor de JOGG-aanpak. Voor de integrale aanpak gezondheidsachterstanden worden veel beleidsdomeinen betrokken en staat de burger centraal. Met name de invalshoek burgers en de afstemming en samenwerking met armoedebeleid en werk & inkomen kan voor veel JOGG-gemeenten een meerwaarde hebben. Er zijn kortom veel kansen om vanuit de JOGG-aanpak te verbreden en de lokale aanpak gezondheidsachterstanden te versterken.

Bespreekpunten voor gemeenten die voor JOGG kiezen binnen de integrale aanpak gezondheidsachterstanden

Bij gemeenten die zowel GIDS als JOGG zijn, zien we twee vertrekpunten. We zien gemeenten die al JOGG-gemeente waren en daarnaast GIDS-middelen zijn gaan ontvangen. Ook zien we gemeenten die omdat ze GIDS-middelen hadden, gekozen hebben voor (o.a.) de JOGG-aanpak. Afhankelijk van het vertrekpunt zijn de volgende vragen relevant.

GIDS-gemeenten die voor de JOGG-aanpak kiezen als onderdeel van integrale aanpak gezondheidsachterstanden

Nuttige vragen:

- welke problematiek verdient onze aandacht in het kader van gezondheidsachterstanden?
- hoe zetten we vanuit 5 sporen hierop in?
- hoe past de JOGG-aanpak hierbinnen?
- wat is er naast de JOGG-aanpak in onze gemeente nog nodig?

JOGG-gemeenten die ook GIDS-middelen hebben ontvangen en beide trajecten willen combineren

Nuttige vragen:

- hoe bereiken we met de JOGG-aanpak de lage SES-groepen?
- wat is de behoefte van de inwoners in de wijk (wat doet er voor hen toe?) en speelt de JOGG-aanpak daar voldoende op in?
- waar liggen kansen om te verbreden naar andere doelgroepen en thema's? hoe geven we dit vorm?

In beide situaties:

- waar liggen raakvlakken tussen de programma's en hoe kunnen beide elkaar versterken?
- hoe organiseren we dit in onze gemeente?

En voor beide trajecten blijft de basis de brede analyse van wat er speelt in de wijk.

Voorbeelden uit het land waar GIDS en Jongeren Op Gezond Gewicht elkaar versterken

Smallingerland

Sommige gemeenten hebben dankzij de JOGG-aanpak met GIDS hun werkterrein al met succes verbreed. Zo heeft Smallingerland, één van de eerste JOGG-gemeenten, GIDS ingezet op burgerparticipatie waardoor een breder palet aan thema's gerelateerd aan gezondheidsachterstanden naar voren kwam en wordt opgepakt. Inmiddels steekt de gemeente onder meer ook in op armoede, op laaggeletterdheid en eenzaamheid bij

ouderen. Anneke Meijer, JOGG-regisseur, verwoordt het als volgt: “In Smallerland is JOGG een mooi vliegwiel voor de aanpak van gezondheidsachterstanden geweest.”

Tip → Ga met inwoners in gesprek en verken wat er voor hen toe doet.

Tip → GIDS is een beweging. Betrek die partijen, professionals en inwoners die deze beweging kunnen versterken.

Nuth

Gemeente Nuth heeft een integraal plan opgesteld waarin de doelstellingen van GIDS en hun lokale JOGG-aanpak zijn gecombineerd. Het hoofddoel van de aanpak is: ‘Het terugdringen van gezondheidsachterstanden onder jeugdigen en hun omgeving in de kern Nuth’.

Op alle vijf sporen van de Gezond in...-aanpak hebben zij daarbij aansluitende subdoelen geformuleerd. Aanvullend hebben ze specifiek aandacht voor het bestrijden van overgewicht onder jongeren en hun omgeving omdat uit onderzoek bleek dat overgewicht een groot probleem is binnen de gemeente Nuth. De pijlers van de Gezond in...aanpak beschouwen ze als randvoorwaarden om het project succesvol te laten zijn. In de aanpak hebben ze bijzondere aandacht voor de relatie tussen overgewicht en andere problemen binnen een gezin zoals armoede of laaggeletterdheid. Gemeente Nuth benadrukt ook het belang van de competenties van de JOGG-regisseur als het gaat om het bereiken, het communiceren en het motiveren van lage SES-doelgroepen.

Tip → Neem de JOGG-aanpak op in een breder plan van aanpak gezondheidsachterstanden.

Tip → denk na over de kennis en kunde die de JOGG-regisseur moet hebben om de lokale aanpak goed te doen aansluiten bij lage SES-doelgroepen

Westerveld

Goed voorbeeld is ook Westerveld. Het programma ‘bewegen en gezondheid’ behelst de uitvoering van de notitie ‘bewegen en gezondheid’. Binnen het programma geven ze uitvoering aan de integrale aanpak van gezondheidsachterstanden (GIDS) en Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG). De uitvoering ligt in handen van het team beweegcoaches gemeente Westerveld onder de titel ‘Westerveld in actie’. Zowel de GIDS-regisseur als JOGG-regisseur maken deel uit van ditzelfde team en werken intensief samen. Beiden sluiten ook altijd aan bij het teamoverleg van Sociaal Domein. De GGD Drenthe en Westerveld hebben de evaluatie van de JOGG-aanpak en GIDS geïntegreerd in één monitoring & evaluatieplan.

Tip → Als GIDS en de JOGG-aanpak aparte trajecten zijn in de gemeente, zorg voor nauwe afstemming tussen de coördinatoren.